

Homenatge als més de 200 ebrenecs morts o afusellats a la presó de Pilats

El Memorial Democràtic aplega al cementiri de Tarragona prop d'un centenar de famílies de víctimes mortals del primer franquisme.

Terres de l'Ebre Ò.M.J.

L'emoció va marcar dissabte passat el primer homenatge a les víctimes republicanes ebrenques afusellades o mortes a l'antiga presó de Pilats de Tarragona durant el franquisme. Familiars d'una cinquantena de pobles de les Terres de l'Ebre les han recordat al cementiri municipal de Tarragona i per a alguns, ha sigut el primer cop que han visitat l'espai on hi ha les restes dels seus parents. És el cas de M. Carme Franch, d'Ampostà, qui es va emocionar en explicar que ha aconseguit saber on és el seu iaio i omplir un buit familiar. **"No se'n parlava, no sabíem més que el fet que al meu avi el van afusellar. Mai vam saber per què, ni què havia fet... el meu pare sempre deia que havia sabut per amics que l'havien afusellat sense que tingués delictes de sang. Llegint llibres hem sabut que va pertànyer al Comitè Revolucionari d'Ampostà i a un sindicat"**, va indicar, amb paraules recollides per l'Agència Catalana de Notícies. Tots els assassinats o morts per malaltia van ser represaliats per les seues vinculacions amb el bàndol republicà o amb el món sindicalista.

El número d'ebrenecs que van morir i van ser executats en presons franquistes entre el 1938 i el 1948 s'enfila fins a les 350 persones, segons detalla el director dels serveis territorials de Justícia a l'Ebre, Lluís Montull, que matisa que és una dada aproximada -en poden haver-hi més-, fruit d'una tesi de recerca de l'historiador de la URV Xavier Tolosana, que de fet va exercir de guia de la visita dels familiars de les víctimes a les tres fosses comunes dignificades que es troben al cementiri tarragoní.

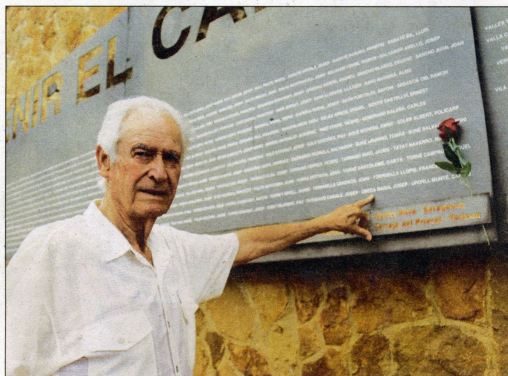
Després de generacions marcades pel silenci individual però també col·lectiu, els descendents -alguns pertanyents a la quarta o cinquena generació de les víctimes- han volgut trencar esta dinàmica. Així ho expressava el veí de Sant Jaume d'Enveja

Vicent Casanova Úbeda, net de Josep Úbeda Badia, qui va evitar que la revolta d'esquerres i anarquista -en resposta a l'aixecament feixista- fes neteja entre la gent de dretes del poble, però un cop acabada la guerra, no li va servir de res. **"El van empresonar i jutjar. El meu iaio va demanar molts avals a la gent del poble que havia salvat: va demanar un informe, però no li van fer mai i el van afusellar. Ell va salvar els de dretes i a ell no el van voler salvar, suposo que per no donar-li les gràcies després tota la vida"**, va recordar.

La consellera de Justícia, Drets i Memòria, Gemma Ubasart, que va presidir l'acte i va afirmar que el país devia un homenatge així a les víctimes de les Terres de l'Ebre, va posar l'accent en el llegat democràtic i republicà: **"Com a país, decidim recordar la lluita antifranquista no com un exercici de nostàlgia, sinó com una eina per reforçar la qualitat democràtica i fomentar la cultura de la pau i dels drets humans"**.

L'acte, explica Montull, formava part d'una sèrie d'homenatges que van començar a l'abril al cementiri de Vinaròs, on hi ha 36 víctimes més de les Terres de l'Ebre que descansen en una fossa. **"Les tropes franquistes, quan van ocupar algunes localitats com Alcanar o Ulldecona l'abril del 38, ja van començar la represió"**, que es concretava en judicis sumariíssims o consells de guerra en el partit judicial més proper, Vinaròs.

LA IMPLICACIÓ DELS AJUNTAMENTS L'acte de Tarragona es va tancar amb una ofrena amb clavells, dipositats pels familiars mateixos, davant el grup escultòric *Dignitat*, ubicat on hi ha la fossa comuna més gran amb restes de persones represaliades. Alhora, se van llegir un per un els 233 noms dels ebrenecs i ebrenques d'una cinquantena de municipis de les Terres de l'Ebre que es té constància que van morir a Tarragona durant el franquisme.

A dalt, familiars de víctimes ebrenques al cementiri de Tarragona. A baix, un home assenyalant el nom del seu iaio. / ACN

La llista és en gran mesura el fruit del treball de Tolosana, però al darrere de l'acte de dissabte hi ha hagut el compromís dels ajuntaments per a localitzar descendents dels represaliats a partir de les llistes facilitades pel Memorial Democràtic. El criteri ha sigut sobretot el de veïnatge. És a dir, hi ha noms de persones originàries de fora de les Terres de l'Ebre, però que hi residien en el moment de ser empresonats. Se va aconseguir mobilitzar prop de 90 famílies, amb un total de més de 120 persones, i els mateixos ajuntaments, de diferents colors polítics, també van ser presents. **"L'acte va ser impressionant i molt emotiu"**, destaca Mon-

tull, que afegeix que ha sigut molt important la implicació dels ajuntaments perquè **"la reparació és més efectiva quan té lloc dins de la comunitat"**. Montull destaca **"la persistència del trauma i de l'estigma a través de generacions, la potencialitat cívica dels actes de reparació i la capacitat especial de les Terres de l'Ebre per a mobilitzar-se col·lectivament"**.

Les fosses de Tarragona no figuren -en part per motius tècnics- en el Pla d'obertura de fosses per a retornar les restes als seus familiars inscrits al Banc d'ADN del Memorial Democràtic, però els responsables del Departament de Justícia en el Govern

I A MÉS...

L'experiència a Pilats de Josep Subirats Piñana

Un dels referents de l'esquerra tortosina del segle passat, el periodista, economista i polític Josep Subirats Piñana, que va arribar a ser senador, redactor de l'Estatut de Sau i membre del Tribunal de Comptes de la Comissió Europea, va estar empresonat a Pilats entre 1939 i 1947, i relata en el seu llibre *Pilats 1939-1941* (Pablo Iglesias 1993) el que van haver de passar els presos. **"A la sala 1 de Pilats no era fred al cos allò que sentíem; era el cor el que teníem gelat aquell mes de gener. La nostra era l'única sala de condemnats a mort. Els afusellaments ja no eren massius, però el grinyol de la porta a la nit era el mateix, així com el 'tothom dempeus', el terror d'escollir el nostre en la lectura de noms i l'angoixa infinita"**. També explica que les penes de mort s'executaven tres o quatre mesos després del consell de guerra. **"Per tant, els dos primers mesos no hi havia risc d'afusellament. Era després quan començava el perill"**, recordava Subirats Piñana. ■